

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ У ПОЛЬЩІ

of modern Ukrainian language]. Kyiv, 1728 p. [in Ukrainian].

2. Dutkevych, T. V. (2016). *Zahalna psykholohiia. Teoretychnyi kurs* [General Psychology. Theoretical course]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 388 p. [in Ukrainian].

3. Chernyshova, Ye. R., Huzii, N. V., & Liakhotskiy, V. P. (Eds.). (2014). *Terminolohichniy slovnyk z osnov pidhotovky naukovykh ta naukovo-pedahohichnykh kadriv pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity* [Terminological dictionary on the basics of preparation of scientific and scientific-pedagogical staff of

postgraduate pedagogical education]. Kyiv, 230 p. [in Ukrainian].

4. Khutorskiy, A. V. *Kliucheve kompetentsyy u obrazovatelnie standarti* [Key competencies and educational standards]. [Electronic resource]. Available at: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm> [in Russian].

5. Definition and Selection of Competencies (DeSeCo). [Electronic resource]. Available at: <http://www.oecd.org/fr/edu/apprendre-au-dela-de-l-ecole/definitionandselectionofcompetenciesdeseco.htm> [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.12.2018

УДК 378.091.12.011.3 – 051:7(438)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158319>

Юлія Колісник-Гуменюк, кандидат педагогічних наук старший викладач кафедри загальнотехнічних дисциплін і охорони праці відокремленого структурного підрозділу “Львівський навчально-науковий центр професійно-технічної освіти” Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ У ПОЛЬЩІ

Законодавче, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення української освітньої системи потребує суттєвого вдосконалення, тому вивчення та творче використання зарубіжного досвіду є актуальним завданням педагогічних досліджень. У різних країнах, звичайно, існують певні відмінності в підходах до змісту й організації мистецької, педагогічної та професійно-художньої підготовки в закладах різного рівня. Прискіпливий огляд і узагальнення підходів до розвитку та вдосконалення художньо-педагогічної освіти дають змогу виділити оригінальні риси національних систем і спільні світові тенденції. Розглянемо провідні тенденції розвитку вищої професійно-художньої освіти у Польщі, які важливі з огляду завдань модернізації сучасної освіти України.

Ключові слова: вища освіта; фахівець; художня освіта; коледж; художній профіль.

Лит. 5.

Yuliya Kolisnyk-Humenyuk, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the General Technical Disciplines and Labor Protection Department of Separate Structural Unit “Lviv Educational and Scientific Center of Vocational Education” National Mykhaylo Drahomanov Pedagogical University, Kyiv

TRAINING OF LECTURERS OF PROFESSIONAL ARTISTIC PROFILE IN POLAND

Legislative, teaching, methodological and logistical support of the Ukrainian educational system requires the significant improvement, therefore the study and creative use of foreign experience is an actual task of pedagogical research. In different countries, of course, there are some differences in approaches to the content and organization of artistic, pedagogical and professional-artistic training in institutions of different levels. A sophisticated review and synthesis of approaches to the development and improvement of artistic and pedagogical education make it possible to distinguish the original features of national systems and common world trends.

The work of both domestic and foreign researchers in the educational field of Great Britain, France, the USA, Japan and other countries with advanced educational systems shows, first of all, the priority of a person-oriented approach to learning, where the main role is given to the creativity of the student based on the ideas of free education of the person.

As the system analysis of foreign pedagogical education shows, the modern universities should provide conditions for the functioning of a variegated, multilevel system of education, the main advantage of which is that it is oriented to the prompt satisfaction of the needs of the educational system and the personal orientation of the students themselves. Western universities are mainly large educational and production complexes that combine educational and research institutes, colleges, faculties, departments, industry centers, problem laboratories, design and technology bureaus, which enable them to organize the flexible learning process, necessary for a broad interrelated and interdependent interdisciplinary training of a modern professional educator. There are a number of targeted projects on the basis of which they provide the opportunity to receive the specialists' diploma immediately after the completion of institutions of higher education or after a certain period of time, and even after many years.

In England, these programs are called “licensed” and “articulated” teachers, in France – “Capee” and “Egrygayshn”, in Italy – “Consortium”. Some scholars identify these programs in a separate level of pedagogical education.

Let’s consider the leading trends in the development of higher professional education in Poland, which are important in view of the modernization of tasks of modern education in Ukraine.

Keywords: higher education; a specialist; an artistic education; a college; an artistic profile.

Постановка проблеми. Незважаючи на досвід успішного інтегрування вищої школи Республіки Польщі в єдиний європейський освітній простір, який вважається одним із провідних в усьому світі, польська система освіти, зокрема підготовка в закладах вищої освіти, нині є предметом критичної дискусії. Дипломи польських ЗВО, за визначенням Центру європейської освіти (European Education Center) визнаються в усіх країнах Європи і не потребують додаткової нострифікації. У Британському світовому рейтингу Times за 2011 – 2012 рр. два польські університети займали позиції в межах першої половини третьої сотні; у 2016 – 2017 рр. їх позиції опустились на відмітку 501 – 600 (Варшавський університет) і 601 – 800 (Ягелонський університет), хоча загалом кількість польських університетів, представлених у цьому рейтингу, зросла до дев’яти [4]. Мистецька освіта, як складова частина системи освіти Польщі, в значній мірі потребує підвищення якості та ефективності навчання.

Мета статті полягає в огляді проблеми підготовки студентів художнього профілю у Польщі та запозиченні зарубіжного досвіду у підготовці майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти розвитку вищої педагогічної освіти у Республіці Польща розглядали вітчизняні науковці: К. Бінницька, А. Василюк, М. Гавран, Є. Громов, С. Деркач, Н. Долгова, С. Каричковська, І. Ковчина, С. Когут, О. Кучай, В. Майборода, А. Мушинські, Е. Нероба, В. Пасічник, А. Савина, Б. Сітарська, Л. Смірнова, І. Шемпрух, а також польські учені: Ч. Банах, С. Беднарський, В. Брезинка, М. Грек, К. Денек, М. Дереновський, Р. Квасниця, С. Квятковський, Х. Квятковська, Т. Левовицький, С. Мешальський, В. Оконь, М. Охманський, Д. Панковська, Г. Пірамович, К. Червінська, Л. Шибяк та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні засади розвитку вищої педагогічної освіти у Республіці Польщі ґрунтуються на низці законодавчих актів і нормативних положень. Серед них: Карта вчителя від 26 січня 1982 р. зі змінами від 6 грудня 2007 року (Karta nauczyciela po zmianach z 6 grudnia 2007 r.); Адміністративно-

процесуальний кодекс; Закон про вищу освіту від 12 вересня 1990 р.; Закон від 18 лютого 2000 р. “Про зміни до закону про статус вчителя, а також про зміну деяких інших законів”; Закон від 23 серпня 2001 р. “Про внесення змін до Закону “Про систему освіти”, законів щодо реформи системи освіти, а також деяких інших законів”; Розпорядження Міністра національної освіти від 3 серпня 2000 р. щодо отримання ступенів професійного зростання вчителів; Закон від 15 липня 2004 р. Про зміну статусу вчителя, а також про зміни до деяких інших законів; Закон про вищу освіту від 27 липня 2005 р.; Закон від 18 березня 2011 р. “Про внесення змін до Закону: Закон про вищу освіту, Закон про академічні ступені та назву науки, а також ступені та звання в галузі мистецтва та деякі інші акти”.

У 2005 р. Міністерство національної освіти Польщі прийняло документ, який став основою для розроблення національної системи вищої освіти. Цей документ, затверджував стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості освіти, кваліфікацій і навичок випускників в Європейському просторі вищої освіти. Першочергове завдання полягало в об’єднанні вищої освіти зі сферою досліджень, забезпечення доступності навчання, особливо для студентів із низьким соціальним статусом, усунення перешкод на шляху мобільності студентів і співробітників університетів.

Закон “Про вищу освіту” передбачає впровадження механізмів, які призведуть до чіткого розмежування між профільними університетами, які здійснюють підготовку випускників до потреб ринку праці, та університетами, які зосереджені на загальноакадемічних освітніх програмах. Ця освітня політика мала підняти рівень освіти і сприяти мобільності, як студентів, так і викладачів у межах європейського ринку освітніх послуг.

У Законі “Про вищу освіту” 2005 р. [5] подано характеристику та порядок розроблення стандартів для конкретних галузей і рівнів освіти, підготовані Радою з вищої освіти. Упровадження освітніх стандартів і контролю якості освіти викликало потребу проведення досліджень у цьому напрямі та підвищення ефективності навчання як у державних, так і в приватних університетах. Освітні послуги у польських

закладах вищої освіти оцінюються на трьох рівнях: акредитований статус, базовий і вищий рівень.

Для підвищення якості освіти та приведення освітніх стандартів до європейського і світового рівня, у 2002 р. був створений Державний комітет з акредитації як незалежна установа, що контролює знання, навички, уміння та професійну майстерність випускників ЗВО.

Підготовка викладачів у Польщі нині здійснюється у двох варіантах: освітньому (вчительські колегії, які мають статус вищих шкіл) та академічному (університети, вищі професійні школи, вищі педагогічні школи); застосовуються три форми: стаціонарна, заочна, вечірня; можливе навчання спеціаліста (3 роки), що доповнюється магістратурою (2 роки), магістратура (5 років), докторські програми (від 3 до 4 р.), які пропонують університети.

Підготовка педагогів за програмами так званого ліцензіату проводиться у вчительських колегіях і вищих професійних школах з трирічним терміном навчання, що передбачає отримання випускниками диплому ліцензіату (перша ступень вищої освіти). Також існує широка мережа закладів вищої освіти: вищі педагогічні школи, академії, університети (державні та приватні), які крім ліцензіатських програм навчання мають дворічний магістерський цикл і готують магістрів педагогіки.

Навчальний процес на ліцензіатському циклі навчання студентів триває 6 семестрів і охоплює мінімум 1800 год. на денному відділенні. На заочному відділенні ця кількість годин зменшується на 25 – 30 %. Підготовка вчителів до професії відбувається у трьох площинах: 1) науковій – у контексті змісту підготовки; 2) педагогічно-методичній – у контексті форм, методів і засобів праці; 3) методологічній – стосується новаторської та дослідницької функцій, які становлять комплементарну цілісність. Наприкінці навчання передбачається написання дипломної роботи під керівництвом викладача, який має науковий ступень, і її захист. У дворічній магістратурі навчання триває 4 семестри й охоплює (за вимогами стандарту) не менше 800 год. на денному і 600 год. – на заочному відділенні. Кількість дисциплін на магістерському етапі навчання значно менша. На лекційний курс планується 30 % часу, а 70 % – на практичні заняття. Завершується навчання магістерським екзаменом, який передбачає відповіді на питання з педагогіки і психології, дисциплін спеціалізації, а також захист магістерської роботи.

Основні цілі педагогічної підготовки у вищих школах Польщі: набуття студентами знань із

циклу суспільних дисциплін; опанування способів формування, вирішення й оцінювання індивідуальних і суспільних завдань у різних сферах професійного, культурного, громадського життя; способів наукового пізнання навколишнього середовища; вивчення цілей і завдань підготовки молодого покоління, їх передумов, пов'язаних із трансформацією суспільного устрою у Польщі; ознайомлення з напрямками розвитку навчання та виховання у світі, напрямів розвитку освіти у межах глобальних проблем людства і можливих шляхів їх вирішення; планування і програмування власної та учнівської діяльності; вдосконалення власної педагогічної діяльності та роботи учнів; формування розуміння широкого контексту суспільної ролі вчителя; виховання почуття відповідальності за власну діяльність, готовності до пізнання себе, учня та довкілля; готовності до співпраці з різними суб'єктами освіти.

За навчальний період студенти проходять низку практик у школах тривалістю 40 – 60 год. У вересні практика триває по два тижні (40 год.). Наукові засади організації та проведення педагогічних практик ґрунтуються на тому, що пізнання та діяльність під час їх проведення були взаємовідповідними і не виникало переважання теоретичного чи практичного аспектів у підготовці майбутнього вчителя. Тому педагогічна практика організується так, щоб забезпечити формування не лише операційно-праксеологічних аспектів, не лише практичних знань і вмінь, а й накопичення досвіду, комплексу етично-моральних професійно важливих якостей [2, 237 – 240].

На думку польських науковців, щоб випускник педагогічного ЗВО був підготовлений до професії, в нього має бути сформований комплекс основних компетенцій: праксеологічних, комунікативних, коопераційних, креативних, моральних, медіа-інформаційних. Опанування універсальними (ключовими) компетентностями відбувається шляхом здобуття знань, умінь і навичок із гуманітарних, суспільних і медико-біологічних наук задля розуміння суспільно культурного контексту освітньої реальності. Незалежно від спеціалізації майбутні педагоги оволодівають теоретичними знаннями та антропологічною практикою як базою для формування вмінь і навичок діагностування й роботи з дітьми з особливими потребами в межах соціальних компетенцій.

Професійну підготовку педагогів у Республіці Польща здійснюють такі відомі заклади як: Університет Гданська, Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Педагогічний університет

імені Комісії Народного навчання в Кракові, Університет імені Адама Міцкевича в Познані та ін. Художньо-професійну підготовку можна отримати в Академії образотворчих мистецтв у Варшаві, Академії образотворчих мистецтв у Гданську, Академії образотворчих мистецтв в Катовіце, Академії образотворчих мистецтв імені Яна Матейка, Академії образотворчих мистецтв Стржемінській в Лодзі, Університеті мистецтв в Познані, Академії мистецтв в Щецині, Академії витончених мистецтв у Вроцлаві.

Координацією роботи всіх ЗВО займається Головна рада вищої школи в Польщі (Rada Główna Szkolnictwa Wyższego). Міністр освіти впливає на педагогічну освіту через Раду, а також шляхом визначення кваліфікаційних вимог до педагогів.

У “Стратегії розвитку освіти до 2020 року” серед напрямів, запланованих польськими педагогами: інтенсифікація процесу (формування в молоді уміння працювати з величезними потоками інформації); зростання ролі науки, а саме кількості різних науково-дослідних структур, а також фахівців, які працюватимуть у них; пожевлення міжнародних контактів; поширення різноманітних цінностей і переконань, уникнення проявів ксенофобії, нетолерантності; навчання збереженню природних багатств, поважанню традиційних ідеалів правди і добра, зосередження зусиль не лише на дидактичній, а також на опікунській і виховній діяльності [1, 89 – 91].

Вищі художні школи в Польщі працюють, в основному, за дворівневими програмами – бакалавра та магістра, після продовження яких можна отримати ступінь доктора філософії. Випускники другого рівня після закінчення отримують звання “Магістра мистецтва” за такими напрямками: дизайн інтер’єру, художня освіта в пластиці, графіка, живопис, скульптура, дизайн, збереження та реставрація творів мистецтва, телебачення та фотографія, режисер. Здобути звання магістра мистецтв пропонують 46 державних і приватних ЗВО. Освіта в приватних закладах має менш індивідуально орієнтований характер, ніж в державних художніх закладах вищої освіти. Проте, процес навчання в них більш корелює з вимогами ринку праці (дизайн інтер’єру, графіка, дизайн), студенти отримують більше практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності [3, 33].

Висновки. Для мистецької освіти в Польщі характерним є: впровадження естетичного виховання, під яким розуміють виховання естетичної культури особистості, формування в неї естетичної вразливості, естетичного ставлення до художніх цінностей та здатності до аматорської

мистецької діяльності; виховання за допомогою мистецтва, що передбачає виховання через переживання та формування засобами мистецтва здатності особистості до самопізнання, осягнення та творчого освоєння нею довколишнього світу, розвиток її емоційної вразливості й художньої експресії.

Про інтенсивний розвиток мистецької освіти в Польщі свідчать кардинальні зміни в структурі підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін. У деяких закладах вищої освіти, згідно з європейськими вимогами, вводиться двопрредметна підготовка. Характерним прикладом є діяльність Університету Марії Кюрі-Склодовської в м. Люблін, де Інститут художньої освіти на факультеті мистецтва розширився до Мистецького відділу з двома інститутами, в яких готують вчителів музики й образотворчого мистецтва. Інтегроване навчання, яке поєднало музику й образотворче мистецтво (наслідок шкільної реформи 1999 р.), спричинило потребу організувати дворічне донавчання магістрів з музичного виховання в напрямі образотворчого мистецтва і навпаки – магістрів з образотворчого мистецтва – основ музики.

Деякі університети і вищі педагогічні школи були змушені поміняти свій профіль. Так кафедра музичного виховання Лодзького університету реформована у 2002 р. в кафедру мистецької освіти. Профіль професійної освіти визначає підготовку магістрів педагогіки в царині образотворчого чи музичного виховання.

Університет мистецтва і дизайну в Лодзі є одним із трьох ЗВО в Польщі, який видає диплом магістра мистецтва. При Університеті працює Центр архітектури і дизайну, заснований в 2011 р., який сприяє об’єднанню та розвитку співтовариства дизайнерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kupisiewicz Cz. Projekty reform edukacyjnych w Polsce / Cz. Kupisiewicz. – Warszawa: Wyd. naukowe PWN, 2006. – 154 s.
2. Kwiatkowska H. Nowa orientacja w kształceniu nauczycieli / H. Kwiatkowska. – Warszawa, PWN, 1988. – 358 s.
3. Pawłowski K. Raport o stanie kultury w obszarze szkolnictwa artystycznego / Krzysztof Pawłowski wraz z zespołem. – Warszawa: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2009. – 72 s.
4. Times Higher Education World University Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking>.
5. USTAWA z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym [Електронний ресурс]. – Режим доступа : https://amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0003/29226/D20051365Lj.pdf

РЕФЛЕКСИВНО-ПЕРСПЕКТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ДО ДОСЛІДНИЦЬКО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

REFERENCES

1. Kupisiewicz, Cz. (2006). *Projekty reform edukacyjnych w Polsce* [Projects of educational reforms in Poland]. Warsaw: PWN, 154 p. [in Polish].
2. Kwiatkowska, H. (1988). *Nowa orientacja w kształceniu nauczycieli* [A new orientation in teacher education]. Warsaw: PWN, 358 p. [in Polish].
3. Pawłowski, K. (2009). *Raport o stanie kultury w obszarze szkolnictwa artystycznego* [Report on the state of culture in the field of artistic education]. Warsaw:

Ministry of Culture and National Heritage, 72 p. [in Polish].

4. Times Higher Education World University Rankings [Electronic resource]. Access mode: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking>. [in English].

5. USTAWA z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym [ACT of 27 July 2005. Law on Higher Education] [Electronic resource]. Access mode: https://amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0003/29226/D20051365Lj.pdf. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 13.12.2018

УДК: 316.613:378.2:1:001.891

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158320>

Вікторія Меньяло, кандидат фізико-математичних наук, доцент,
докторант кафедри педагогіки і психології освітньої діяльності
Запорізького національного університету

РЕФЛЕКСИВНО-ПЕРСПЕКТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ДО ДОСЛІДНИЦЬКО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

У даній статті показано, що рефлексивно-перспективний компонент готовності до дослідницько-інноваційної діяльності може бути реалізований у чотирьох аспектах, зокрема у процесі діяльності у доктора філософії виникає потреба щодо: творчого переосмислення свого психічного стану та оцінки своєї поведінки, суджень, вчинків (особистісний аспект); розуміння того, як його сприймають студенти, колеги, партнери, адміністрація; а також усвідомлення мотивів, цілей, дій тих людей, з якими він співпрацює (комунікативний аспект); необхідності аналізу, планування та координації спільних дій з іншими суб'єктами діяльності (корпоративний аспект); осмислення і переосмислення сутності та змісту своєї дослідницько-інноваційної діяльності, її пріоритетних цілей та завдань, прийняття рішення щодо її реорганізації та вдосконалення (інтелектуальний аспект).

Ключові слова: готовність до дослідницько-інноваційної діяльності; доктор філософії; рефлексивно-перспективний компонент готовності.

Рис. 1. Літ. 12.

Viktoriya Menyaylo, Ph.D. (Physical and Mathematical Sciences),
Associate Professor, Doctorate Student of the
Pedagogy and Psychology of Educational Activity Department
Zaporizhzhya National University

REFLECTIVE AND PERSPECTIVE COMPONENT OF READINESS OF THE FUTURE DOCTOR OF PHILOSOPHY FOR THE RESEARCH AND INNOVATION ACTIVITY

This article describes the essence and structure of the reflexive-perspective component of the readiness of future PhD's for the research and innovation activity. It has been shown, that this component can be implemented into four aspects: intellectual and personal in relation to individual activities, as well as communicative and corporate in relation to collective activities. This means that in the process of conducting research and innovation activity, which tends to occur in new, uncertain conditions and accompanied by the emergence of non-standard situations, etc., the PhD needs a creative rethinking of his mental state and his behavior; judgments, actions (personality aspect), understanding of how it is perceived by students, colleagues, partners, administration; as well as awareness of the motives, goals, actions of the people with whom he cooperates (the communicative aspect); the need for analysis, planning and coordination of joint actions with other actors (corporate aspect), comprehension and rethinking of the essence and content of its research and innovation activity, its priority goals and tasks, decision-making on its reorganization (intellectual aspect). As a result, he has to perform the following functions: "I am a controller", "I am a communicator", "I am a coordinator", "I am a professional". Thus, the reflexive-perspective component of readiness of future doctor of philosophy for the research and innovation activity involves the understanding of itself as a subject of activity, its features, abilities, actions and how it is perceived by others; rethinking the goals, process and results of its activities, correcting errors and finding ways to improve it; an idea of the inner world of other people and an analysis of the causes of their actions; awareness of the process of joint